

תוכנית המנטורינג - יזומה חינוכית חדשנית להרחבת הלמידה החוץ כיתתית

כנס חינוך סביבתי, בית ברל 6.6.22
ד"ר נירית אסף | ד"ר נירית לביא אלון

סוגי למידה חוץ כיתתית בטבע

טיול שנתי

סיור לימודי (שעה או יום)

פעילות אימוץ אתר

פעילות בחצר בי"ס ובגינה ציבורית

סיור שוטטות ומזדמנים

למידה בחווה חקלאית

פעילות חקר

חינוך יער - שהות ממושכת בסביבה טבעית קבועה ללא אביזרים, הטבע ומשאביו הם המקור למשחק חופשי וללמידה בטבע, מתוך הכרה בהשפעתו החיובית של הטבע על התפתחות ילדים

למידה חוץ כיתתית - תועלות לתלמידים

- למידה מוחשית – התנסות, יצירת הקשרים
- שיפור מוטיבציה ויכולת ריכוז
- מיומנויות חשיבה, יכולת קבלת החלטות ופתרון בעיות, תפיסה מערכתית
- שיפור זיכרון ארוך טווח
- שיפור הישגים
- העצמה, בטחון עצמי ומסוגלות אישית
- שיפור מיומנויות חברתיות
- פיתוח שפה ומיומנויות תקשורת
- שיפור מיומנויות מוטוריות
- מודעות והתנהגות סביבתית

למידה חוץ כיתתית - תועלות למורים, לבית הספר ולקהילה

- התפתחות מקצועית של מורים
- עבודת צוות בתוך בית הספר
- גיוון בדרכי ההוראה
- סיפוק בעבודה
- הקלה בהתמודדות עם בעיות משמעת
- מיקוד ותעדוף תכני הוראה
- הכרות אחרת עם התלמידים
- שיפור דימוי בית הספר
- חיבור עם הקהילה
- ניצול מרחבים נוספים ללמידה ללא צורך במשאבים
- פתרון בימי קורונה

למידה חוץ כיתתית - חסמים

מורים:

- תפיסות לגבי התרומה של למידה בחוץ
- היעדר ניסיון, היכרות ושליטה בסביבת הלמידה החוץ כיתתית - תחושת מסוגלות עצמית
- היעדר זיקה לטבע
- חששות ודאגות בטיחותיות
- חוסר זמן ומשאבים

תלמידים - חששות משהיה בחוץ, מקשיים פיזיים, ללכת לאיבוד, חשש מבעלי חיים...

תמיכת הורים וצוות חינוכי, העדר מלווים, מציאת מקום מתאים ועוד

השתלמות גני יער תשע"ח - תשע"ט

השתלמות, שנתיים ברמת הנדיב, לעידוד גננות להתנסות בחינוך בגישת גן יער

ליווי במחקר –

1. שינוי התפיסות של גננות ויישום של חינוך בגישת גן יער, בעקבות ההשתלמות
2. תרומת ההשתלמות לשינוי התפיסות וליישום הגישה
3. תרומת הליווי לגננות

10 גננות שקיבלו ליווי (6 בשנה ראשונה ו 4 בשנה שניה)
2 מנטוריות – בעלות הכשרה וניסיון בהוראה בחוץ ובתמיכה באנשי חינוך

תובנות ממחקר השתלמות גני יער - תרומת הליווי

תרומת הליווי:

"השינוי היה בזכות הליווי שלי עם {המלווה} שנתן לי ביטחון שאני לא לבד. היא הייתה מקסימה ויכולתי ללמוד ממנה הרבה, במיוחד כאשר חשבתי להכין מדורה ביער לא פחדתי כי {המלווה} הייתה איתי..."

- סיוע בבחירת מקום
- מענה לקשיים שהעלו הגננות
- הצעות וכלים להתנהלות
- חיזוקים אישיים, תמיכה ופרגון
- להעצמת הגננות
- שיקוף לגננות של סיטואציות שהתרחשו
- דוגמה אישית של המנטורית
- בפעילות עם הילדים
- שיחת סיכום בסוף ההצטרפות לשימור ולשיפור

חידוד תפיסת חינוך גן יער

תכנית המנטורינג

תכנית להכשרת אנשי חינוך מנוסים בהוראה חוץ כיתתית כמנטורים לאנשי חינוך לשם הגברת הלמידה החוץ כיתתית

יוזמה שהתפתחה בשל הבנת תרומת הליווי האישי והכרה בהעדר משאבים ליווי לכל אנשי החינוך

מטרות:

- לתת כלים למשתתפים לתמיכה וליווי של אנשי חינוך
- לטפח את המוטיבציה ולחזק את תחושת המסוגלות של המנטורים

עקרונות התכנית

מיועדת לאנשי חינוך בעלי.ות ניסיון קודם בלמידה חוץ
כיתתית ובהנחיה

תהליך מיון: קול קורא מקדים, מפגש חשיפה, שאלון,
ראיונות, מיון לפי קריטריונים של התאמה לתפקיד

מבנה התכנית: הכשרה מקדימה < ליווי שוטף של
המנטורים למקבלי ליווי

מפגשי עמיתים + ליווי אישי של המנחה למנטורים

מודל פעולה של קהילה מקצועית לומדת, 90 שעות

בשנתיים

מחקר מלווה לתכנית

מחקר והערכה בשל ייחודיות, ראשוניות וחדשנות הפיילוט, מתוך רצון להפוך למודל יישומי כלל ארצי.

מחקר איכותני המתבסס על ראיונות ושיחות עם המשתתפים, ניתוח מפגשים, עבודות ושאלוני רפלקציה שהמשתתפים מלאו.

מטרות המחקר

1. הערכת תרומת התכנית למנטורים
2. בחינת ההתפתחות של מקבלי הליווי והיישום של למידה חוץ כיתתית
3. המלצות ליישום מורחב של תכנית המנטורינג בעתיד

14 משתתפים

10 משתתפים במחקר

2 מורים בחוות חקלאיות

2 מורים בחינוך מיוחד

4 מורים ביסודי

1 מורים בחטיבה

5 גננות

11 נשים, 3 גברים

שלושה תהליכי ליווי:

- המנחה למנטורים
- העמיתים למנטורים
- המנטור למקבלי הליווי

תרומת התכנית למנטורים: א. תרומת המנחה

- כלים להנחייה של מקבל הליווי - למשל: שיחה על נושא תיאום ציפיות ; שיחה על המשוב ; תפקיד המנטור, סיכום וקביעת יעדים
- כלים ללמידה בחוץ
- מודלינג לליווי - גמישות, תחושה של הקשבה ומענה לצרכים של המנטור
- השראה למנטור בעבודה שלו כמחנך

"השתמשתי במשחק של הבלוטים היה מצחיק ונהנו, השתמשתי במעגל מגנטים...שמחתי ששלחת את החוברת.. - ארגז הכלים הוא טוב" (מנטור א. בשיחה טלפונית אישית, 11.1)

" והכי חשוב לי שהפגישות האלו היו מאוד קונקרטיות. כל פעם עשינו שם משהו שזה היה כסדנה, ואת הדברים שעשינו שם אני מביאה את זה אח"כ לכיתה. אני עושה, מנתבת את זה לכיתה שלי" (מנטורית את. ראיון, 23.11)

"היה מפגש עם תסכול, ואת המנטורית שלי לא התרגשת. אפשרת מקום של תסכול לצמיחה. זה לימד אותי (מנטורית ג., מפגש 16.5)

תרומת התכנית למנטורים: ב. תרומת העמיתים

- צמיחה אישית - תחושת בלבול וספקנות, עידוד חשיבה
- השראה לעבודה עם מקבל הליווי
- תחושת בטחון בעצמי בתהליך הליווי
- השראה לעבודה שלי כמחנך
- חשיפה לרעיונות, הפרייה הדדית (בזכות הגיוון)

"ההשתלמות נותנת לי המון מאפשרת לי שיח עם אנשים, מפחית חרדות ולחץ שלא אהיה מקצועית בהשתלמות שאני מעבירה למורות. אני לומדת להיות בעמדה של הקשבה" (מנטורית ג. במפגש 13.12).

"התחזק לי הביטחון ביכולות וביעד, מתוך החשיפה לאנשי חינוך מופלאים שפוגשת" (מנטורית א. בשאלון רפלקציה, פברואר)

"התרומה של השיתוף בקבוצה - מאד משמעותית! השראה גם לקשר עם מקבל הליווי" (מנטורית ה. בשיחה אישית, 12.12)

תרומת התכנית למנטורים: ג. תרומת תהליך הליווי

- צמיחה אישית - חשיבה, התלבטות והתפתחות
- העצמה אישית / בטחון ומסוגלות

"גיליתי שגם אני יכולה להיות שם ולעזור לה ולצאת וליצור לאט לאט את השקט. זה קרה" (מנטורית ס. 16.5)

"כבר התחלתי לחנוך קצת, היו לי 2 פגישות וזה קשה לי כי באמת עוד לא... אני מרגישה שזה עוד לא, אני לא יודעת לנסח בדיוק... קשה לי כי לא ברור לי מה היא רוצה, אני לא עובדת עם מורה מאוד חדשה בזה". (מנטורית נ. ראיון 11.1)

ההתפתחות של מקבלי הליווי והיישום של למידה חוץ כיתתית

" אם הייתי יודעת שזה מה שיקרה הייתי יוצאת מזמן, הייתי מבינה שזה מה שהם צריכים" (מקבלת ליווי, ע"פ המנטורית ס. 16.5)

מחוסר בטחון לצאת < בטחון ומסוגלות לצאת עם ליווי תמיכה
מחוסר בטחון לצאת < בטחון ומסוגלות לצאת לבד
מבטחון לצאת < כלים ורעיונות ליישום שהייה בחוץ
מבטחון לצאת < כלים ורעיונות ליישום למידה מובנית בחוץ

"המנטית שלי עברה שינוי. אני חושבת שהיא הרבה יותר בטוחה בעצמה לצאת, לחוות עם ילדי הגן שלה ואף בשיתוף עם הגן הסמוך. אני חושבת שעזרתי לה להרגיש ביטחון באינטואיציה ובידע שלה, בעיקר להתחיל" (מנטורית א. שאלון רפלקציה, פברואר)

"המנטית שלי היא 'אשת טבע', ככה אני הייתי מגדירה אותה...אני מרגישה שהשיחות המשותפות שלנו, הרעיונות שעולים תוך כדי השיחה - לא בהכרח שאני נותנת, אלא אולי שאני תופסת קצה חוט שיוצא ממנה ומושכת אותו, נותנים לה רעיונות יותר מגובשים של איך אפשר לצאת החוצה ומה אפשר לעשות שם, ואיך אפשר 'להחזיק' את הבחור עם הכיתה" (מנטורית ה. שאלון רפלקציה, פברואר)

דילמות ותובנות לקראת יישום מורחב של תכנית המנטורינג

תהליך בחירת מקבל הליווי:

- א. בהקשר לנקודת המוצא של מקבל הליווי והתמיכה שהוא צריך
- ב. מחויבות מקבל הליווי לתהליך
- ג. איתור ע"י המנטור (חברות, עבודה באותה מסגרת) או חיצונית?
- ד. מועד התחלת הליווי

קבוצת מנטורים הומוגנית או הטרוגנית? - יתרון הגיוון מול חסרון ההתאמה
תכני התכנית - כלים ומשחקים להוראה חוץ כיתתית (העשרה) או כלים לתהליכי ליווי?
העדר תורה כתובה לתהליך ליווי
הגדרה ברורה של מסגרת הליווי ושל המטלות

סיכום

לתכנית המנטורים יש תרומה להתפתחות המנטורים, להתפתחות מקבלי הליווי ולהרחבת יישום של למידה חוץ כיתתית

מרכיבים הכרחיים הם שילוב של הנחית הקבוצה ע"י מנחה לשם מתן כלים להנחיה, שיתוף עמיתים וליווי אישי של המנחה למנטורים

יש להמתין לנתונים נוספים משנה זו ומהשנה הבאה על מנת לחדד המלצות ליישום מיטבי בעתיד